

НИКОЛА КЕСАРОВСКИ НЕ СМЕЙ ДА СКАЧАШ!

chitanka.info

Анабиозните камери са в предпоследния отсек. „Спално помещение“, „Страна на вечнозелените сънища“, „Тунел през отвъдното“, „Гробница“ — много са прозвищата, прикачени на криоотсека. Виж, за мен, за мен самия — робота от супервисша класа НХ–44-К, единствен екземпляр, единствен поне до началото на полета, двеста и петдесет години оттогава... — за мен самия анабиозните камери са една въздлъжка аптечна лавица с преголеми стъкленици, в които блажено спят човеците — кротки и безпомощни, бледи и безжизнени, нереални някак. И въпреки че ги познавам много добре всичките, много по-добре, отколкото и те самите се познават, въпреки това от година в година те започват да ми изглеждат все по-нереални и нереални след тези два и половина века сън, сън, сън...

Някога светът на космонавта е бил едно непрекъснато състояние нащрек; свят като обърната навътре таралежова кожа — острите шипове на изненадите са го обграждали отвсякъде и един само пропуснат миг, един-едничък миг невнимание и... Не, някога космонавтът е нямал право на такъв миг... Днес по-голямата част от времето му е сън и сън, дълбок криогенен сън. А пък за космонавта-робот продължителният космически полет е една здраво подсигурана от автоматиката на кораба чудовищна, смазваща скука. От човешка гледна точка, разбира се. Роботът, слава богу, няма сетива за скуката. И хора имало такива, казват, съществува подобна версия. Да скучаеш, значело да не ти е интересна собствената ти компания, шегуват се. Не съм сигурен. Защото двеста и петдесет години скука или, ако искате, двеста и петдесет години наслада във и единствено от собствената ти компания, това е необгледно вън от понятията на човека. „Сто години самота“ — е, да, но то е съвсем друго нещо!

Интересно е наистина, ако ми се наложи да отговоря на въпроса, какво все пак съм вършил през всичките тези дълги двеста и петдесет години тук, след като корабът и автоматиката му си летят право към целта и нямат никаква нужда от мен, а човеците си спят долу като ембриони в утроба. Спят си те и ако наистина имат нужда от нещо, то е аз да стоя по-далеч от всякакви копчета и ръчки, за да не смутят оптималните режими на процесите — материализирани в закованите

точно на нужните деления стрелки по безбройните циферблати и циферблатчета.

Какво наистина съм вършил? Е, да речем, някой ми зададе този идиотски въпрос, а аз трябва да му отговоря сериозно.

Строго погледнато, двеста и петдесет години прекарах (физически) главно на две места: горе, пред илюминатора, и долу, в криогенното, в „Гробницата“. Следват, разбира се, естествените въпроси „защо“. Мога да отговоря и на двата.

Защо горе? — Гледах Космоса и онази там наша Цел пред нас.

Защо долу? — Гледах човеците, поставях до тях целта на нашия полет и... се опитвах да открия смисъл в него!

Да, именно смисъл! Смисъл да открия в този наш полет се мъчех. Защото той беше свършено безсмислен! Докато за човеците, явно, имаше някакъв смисъл...

Е, стоях долу в криогенното, гледах ги и се опитвах да прозра какъв, по дяволите, смисъл могат да виждат те в тази формена, в тази абсурдна безсмислица, за да не употребя по-точната дума...

Ето.

Стартирахме през 2089 година. Ще летим триста години (локално време). Летим със субсветлинна скорост. Тристотните години ще изживея само аз, за човеците в анабиозните камери те ще се сведат биологически до по-малко от едно денонощие. На Земята през това време хронометрите ще отброят над седемстотин години. Но на Земята ще работят не само хронометрите! Ще работят и хората, и компютрите. Ще правят наука и техника. Ще направят много наука и много техника. Седемстотин години!

Излетяхме от окоლოსлънчева орбита. Летим вече двеста и петдесет години. След още петдесет ще влезем в орбита около Целта. Тогава ще събудя човеците. По-право, ще ги събуди автоматиката, а аз ще въздъхна с една триста години трупана въздишка. После пет от човеците ще влязат в оперативния скутер, ще стартират от кораба и след няколко денонощия ще кацнат на Целта.

Това е по програма.

Да, това е по програма. Ще кацнат тези петимата и ще са първите хора, кацнали там.

Първите?

Точно в това е работата, че *няма да са първите!*

Точно това е странното в цялата тази наша програма.

Точно това е безумното в целия наш полет.

Всички тези, които разработваха програмата и които подготвиха кораба, всички те знаеха много добре, че детайлно обмислената им програма ще протече съвсем-съвсем иначе в края си. Да! Много добре си го знаеха!

Много добре знаеха, че въпросните пет човеци, които ще кацнат на Целта, съвсем няма да бъдат първите, които кацат там. Много добре знаеха, че те ще бъдат *посрещнати*! И то ще ги посрещнат хора, наши, земни хора. Хора, полетели много по-късно, но пристигнали много по-рано, защото не са летели като нас стъпка по стъпка, километър по километър и парсек след парсек, а са се *промушили* през нула- или хипер-пространството.

Разбира се!

Та за възможността за преход през нула-пространството имахме теоретически доказателства още през 2017 година. А и аз самият преди три години, през двеста четиридесет и седмата година на полета, успях да съставя технологичен проект за такъв преход — след едно наистина великолепно хрумване на границата между науката и изкуството. Остава да се направят само конкретните изчисления. Това ще рече, че в *земното* днес не може на Земята също да не са стигнали до това хрумване и до тази разработка.

И какво следва?

Ами то е ясно. Няколко години (земни), докато осъществят проекта. После един светкавичен преход през нула-пространството. Което пък ще рече, че след няколко седмици корабно време те *могат* да се появят пред нас. Е-е, там, пред носа на нашия кораб.

Ние излетяхме тромаво и твърдо, с досадни претоварвания, а по всяка вероятност ще бъдем посрещнати и меко прихванати с магнитни, гравитационни или кой знае какви там нови и хитри полета. Като крехка кристална чаша върху метален плот ще бъдем внима-а-телно поставени с цялата тази наша мастодонтски груба и усложнена буца от метал и пластмаси, пред която впрочем на тръгване всеки и всичко се възхищаваше като на връх за земната наука и техника... Връх. Връх за 2089-а. Как ли ще изглежда той пред един връх от 2700-ната? Ясно как — казах го, — мастодонтски груба и усложнена буца от метал и

пластмаси... Ще ни посрещнат те, ще ни прихванат меко с невъобразимо хитрите си възглавници от гравитационни полета и...

И тогава? Тогава хората от XXVIII век ще ни разкажат всичко онова, за което сме тръгнали преди седем века и което те отдавна-отдавна знаят! Защото сами са си го научили.

А ние? *Къде* ще се върнем *ние*? *Къде* сме *били* ние? *Кому* ще го *разкажем* ние?

Хората, с които се разделихме, бяха хомо сапиенци от XXI век. Тези, с които ще се срещнем, ще бъдат хомо футуруси от XXVIII век. А ние? Какво бяхме ние, какво сме, какво ще бъдем? Нима не оставаме всъщност нейде между понятията, някакви залутани във времето хомо астронавтики, практически чужди на род, родина и цивилизация... И един робот, разбира се — любопитно изкопаемо от древна супервисша класа, единствен екземпляр...

Кому ще бъдем нужни ние?

И какъв смисъл изобщо от нас и от тъй наречения ни подвиг?

Всичко това беше свършено ясно и на онези, които подготвяха кораба и програмата му, и на тези, които се подготвяха да летят и които спят сега долу в стъклените.

Е, питях се аз, дни, години, два века и половина наред се питях *какво* е всичко това?

Не се съмнявах, че земната цивилизация е мъдра и зряла. Не следва ли обаче от този факт, че именно при зрялата възраст на разума трябва да се очакват и истински зрелите му безумства?

Защото, какво наистина е всичко това, ако случайно не е безумие?

Какво?

Презумпцията, че човекът *знае* какво прави, ме караше да се чувствавам — аз, суперроботът! — като животинче, недоразвито и низше, нейде най от началото на еволюционната стълбица, което просто не е в състояние да разбере това, което става... Озадачаваше ме нещо в поведението на хората, алогично, мистично го наричах. Но се опитвах да приема другото: все пак — това необяснимо за мен мистично поведение на хората — не ме ли поставя то сред тях като сляп сред зрящи?...

База „Юпитер–11“ заемаше почти половината от повърхността на астероида. Всевъзможни помощни съоръжения пропълзяваха на юг и запад, а крайната източна част на Главния корпус преминаваше в огромен прозрачен купол. Куполът плавно се снижаваше към площадката на ракетодрума — бетон и пластмаса се докосваха, казваха си нещо и гладко се плъзваха към хоризонта през владенията на една рядко смуцавана тишина. Само приведените като силуети на огромни грабливи птици съоръжения за прихващане на космически кораби нарушаваха еднообразието и покоя. Астероидът беше малък, силата на тежестта върху него съществувахе само дотолкова, доколкото да намеква за съществуването си.

В предния край на купола стояха двама мъже. По-високият говореше припряно, жестикулираше, убеждаваше другия в нещо. Разпалеността му обаче подсказваше, че той по-скоро се опитва да доубеди самия себе си. Другият слушаше внимателно. Не възразяваше. Или беше съгласен, или беше против — безразличието може да съществува само на Земята. Слушаше и доукрепваше становището си. Колкото по-силно е то, толкова по-полезно ще бъде и за другия, независимо дали съвпада, или е противоположно на неговото.

Звездите, гъсто разхвърляни, близки някак и немигащи, дупчеха небето над тях. Тънкият само няколко метра слой изкуствена атмосфера не можеше да намали броя им, да ги отдалечи, нито да ги накара да мигат. Изглеждаха така, сякаш ги гледаш през забралото на шлема си в открития Космос.

Само там, ниско над близкия хоризонт, една звезда видимо променяше лика си. Едрееше, светлееше, приближаваше. Мъжете се загледаха в нея — скоростния катер на средствата за информация от външните бази, който очакваха. След няколко минути тримата му пасажери — журналисти — бяха при тях.

— Заповядайте, научният ръководител на базата ви очаква.

Приседнаха на движещото се двойно въже и плавно полетяха косо нагоре към една от площадките в горния край на купола, току под звездите. Ажурно леките перила на площадката горе не гарантираха никаква сигурност за двайсетметровата височина, но поради нищожното притегляне такава не бе и нужна — едно само недостатъчно добре проконтролирано движение и човек литва с еднаква скорост във всички посоки. И задачата на перилата бе по-

скоро чрез леко докосване о тях да неутрализираш противодействията на движенията си, за които не подозираш при нормално земно притегляне — макар да знаеш от третия закон на Нютон, че съществуват. За да направиш рязко движение с главата наляво, да речем, тук трябва да се държиш о нещо, за да не се завърти надясно цялото ти тяло.

Двойната шлюзова врата се отвори пред тях. Освободиха се от скафандрите. Преминаха в дълъг коридор, плавно завиващ като всички коридори по космическите бази — целта е да не видиш края им, да ти се внуши по този начин илюзията за по-голямо пространство и да избегнеш клаустрофобията в крайна сметка. И същите ажурни перила край стените за улеснение на придвижването — било то вървене или летеж.

— Драги холозрители. Предаваме от покрайнините на астероидния пояс. Давам думата на научния ръководител на база „Юпитер–11“ професор Роберт Сюдов.

Професор Сюдов бавно и замислено се премести в креслото срещу камерата.

— Приятели, близки и далечни. Падна ми се удоволствието да ви информирам за приближаващия край на един изключително важен научен експеримент. Идеята на експеримента беше следната. По наша заявка Централната лаборатория по роботика конструира и създаде мощен електронен мозък. В него освен Петте закона на роботиката бяха заложиени само най-главните, основополагащите мозъчни връзки. С любезното съдействие на Центъра за глобална информация в паметта му бяха записани всички знания, с които разполага днес човечеството. Всички! И в този смисъл нашият робот представлява умален модел на човешката цивилизация, с всичко нейно, плюс едно *абсолютно необременено мислене...* Излишно е да подчертавам, струва ми се, числото на разходите, цената на този робот, НХ–44-К. Особено като се има предвид, че той е единствен екземпляр и е за еднократно ползване. Разбира се, това, което очакваме от нашия експеримент, многократно ще възвърне всички разходи. Осмелявам се да заявя, че това вече става. И експериментът, и роботът надхвърлиха и най-необузданите ни очаквания!

След кратка пауза професорът продължи:

— Сега няколко думи за същността на експеримента... Още по замисъл той се състоеше от две нива. На първото ниво е самият експеримент. А на второто ниво е това, което роботът *знаеше* за същия този експеримент. Макар и главен герой, той *не биваше* да знае всичко.

В общи линии НХ-44-К знаеше следното.

Изстрелваме грамаден космически кораб. Изпращаме го към околностите на странния троен квазар, открит преди четири години. Задачата на полета е да се обясни поведението на квазара, а главната хипотеза — наличието на внушителна по мащаби разумна дейност на неизвестна цивилизация. Освен работа в космическия кораб ще летят 27 души — цялото време на полета ще прекарат в анабиоза. Корабът ще се движи със субсветлинна скорост и поради аномалията на времето при релативистичната скорост полетът ще продължи триста години локално време, а по земно — седемстотин. Следователно корабът ще стигне Целта към края на 2780 година и ще долети обратно на Земята около 3500-на.

Повтарям, това знаеше роботът.

Кое обаче беше вярното в тази информация и кое не.

Наистина построихме импозантен космически кораб — в областта на астероидния пояс. Наистина разположихме в анабиозните камери двайсет и седем членен екипаж. Наистина си взехме сбогом с работа и изстреляхме кораба.

И... истината свършва дотук.

Изстреляхме го, да, но само на малко по-външна орбита около Слънцето. Илюминаторите, през които роботът щеше да наблюдава цели триста години летящата край него Вселена, бяха екрани — върху тях прожектирахме предполагаемите гледки, които биха се разкривали при един действителен полет по този маршрут. Полетът „до целта“ щеше да трае всъщност *само* трийсет дни. При излитането приведохме работа в режим на субективно изживяване на времето с такъв коефициент на ускоряване, че въпросните трийсет дни да се обърнат за него в триста години. С двайсет и седемте доброволци в анабиозните камери провеждахме изследвания, нямащи нищо общо с „полета“.

И сега: основната цел на нашия експеримент.

Какво бяхме направили всъщност?

Бяхме създали условия за едно *абсолютно свободно, чисто и необременено от нищо странично тристагодишно квалифицирано и*

компетентно мислене! А като единствена база за това мислене беше заложено... всичко онова, до което е стигнала цялата наша цивилизация днес. Всичко — наука, литература, изкуство, философия, техника... Всичко!

Триста години роботът трябваше „да скучае“ и да мисли.

Всяка негова мисъл, и най-щурата и непонятната, се записваше в паметта му. Вадеше ѝ се дубликат и тук, при нас, на „Юпитер–11“. След съответно разшифроване (в смисъл „разтегляне“ на записа) ще се получи колосална по обем информация. Защото тя е пълен запис на едно фактически тристагодишно стриктно наблюдавано и дума по дума записвано мислене! През изминалите 25 дни успяхме да понадзърнем само в малка, в нищожно малка част на този поток от размисли. Но и тя ни убеди в необозримите ценности, които, както и очаквахме, съдържа.

За момент ще се отклоня, за да дам няколко примера от това, в което понадникнахме.

За математиците, да речем, ще бъде интересно да узнаят, че е окончателно разбулен въпросът с голямата теорема на Ферма!

За физиците ще бъде не по-малко интересно да узнаят, че разполагат с основите на Единна теория на полето! Казвам само с основите, защото *тях* прегледахме.

Инженерите по космическа техника можем да зарадваме със съществуването на технологичен проект за полет през нула-пространството! Роботът го разработи вчера...

И това е само една нищожно-нищожна частица от съществуващите вече записи, частица, която взехме избирателно, разбира се, според конкретните интереси на тук присъстващите специалисти...

3.

Да!

Ти си прав, човеко!

Стоя за пореден път тук, в криоотсека, пред дългата редица от възголеми стъкленици, в които спиш криогенния си сън. Спиш, устремен към едно бъдеще, за което до вчера мислех, че не е твое. Но не! Правият си ти, човеко! Вече разбирам, че си прав. Минало,

настояще, бъдеще — всичко, всичко, което е свързано с времето, е твое!

Да, ти си прав! Вече разбирам, че си прав. Не е абсурд този твой вековен космически полет. Не е. Вече разбирам, че не е!

Дълго се притеснявах за теб, дълго се питах и недоумявах, дълго не виждах истината и дори пътеките към нея.

Вече ги виждам. Вече знам. Ти си прав!

Притеснявах се за теб, вече се притеснявам *от* теб.

Ти си богат, ти си силен, сега разбирам, ти си *ти* с това, че *изживяваш* течащото време. То минава през теб и те прави това, което си. То и само то — Времето!

Вече разбирам, че този твой контакт с него е сам по себе си ценност за теб.

И затова — лети! Лети, човеко! Застанал на пулта и втренчил поглед напред, или спящ в криогенното — все едно! — времето еднакво работи за теб! То върви *за* теб! То се превръща *В* теб! Ти си екстракт от време!

Вече знам това!

А ти, *ти* всъщност знаеш ли го? Подредил ли си го добре нейде там в ума си, или полуинтуитивно, полуслучайно се подчиняваш на тази истина? Или дори хазартно недоосмислено? Наистина знам, ти обичаш да мислиш и да говориш за времето. Ето:

„Времето е велик учител.“

„Всеки сегашен час е критически, решаващ час. Запиши в сърцето си, че всеки ден е най-добрият ден от цялата година, всеки час — най-добрият час, всеки миг — най-добрият миг. Той е добър, защото само той е твой.“

„Утре е велик враг на днес...“

„Често казват, че времето е пари; то е нещо повече: то е животът.“

„Да губиш времето си значи да се самоубиваш постепенно.“

„Времето ще ни прекара в края на краищата през реката и времето на нашите скърби ще остане на този бряг.“

„Най-голямата загуба, която може да ни постигне, е загубата на време.“

„Един час днес струва два часа утре.“

„Отлагането е кражба на време.“

... Да, човеко! Лети! Не отлагай!

Дори утре да те посрещнат тези, които са тръгнали по-късно — но по-бързо от теб, — да, дори да знаеш, че те ще те посрещнат, не отлагай! Те ще сторят това утре — в тяхното днес — но ти не отлагай за утре, ти имаш свое днес и именно това твоє днес е единичният ти шанс да се свържеш с нечие утрешно днес... Не отлагай, не изчаквай, не се опитвай да прескачаш свое време. Утре щял си да го свършиш по-добре? Утре щял си да го свършиш по-бързо? Далеч от такива мисли, човеко! Утрето е велик враг на днес — сам си го казал!

Ти си на ход *днес*!

И затова не отлагай, не изчаквай, не се опитвай да прескочиш своето днес.

Да, човеко, не смей да скачаш! Не се съревновавай с времето повече, отколкото допуска хармонията между теб и него, защото ти си част от него и то е част от теб! Недей опитва да надскочиш себе си! Миг след миг овладявай времето и нещата. Бягай от всичко онова, което някой някъде може да ти подхвърли наготово! Не се заблуждавай, че може да бъде твоє онова, чието създаване ти не си изживял от игла, та до конец! Чуждото си е чуждо. То, всъщност, всичко крайно и завършено, всеки резултат, пък макар и да си е твой, ти е вече чужд, да! Разбираш, ли това? Съзнаваш ли дълбочината на онова отчуждение, за което говориш, че долавяш в създадените от теб вещи например, отчуждението на завършения овеществен труд, пък макар и твой?! Твой... Твой е само *процесът* на създаването. Твоє е само твоєто *изживяване* по време на създаването. Само с *него* ти си богат, само то е действително твоє, резултатът ти е чужд и намира хиляди начини да ти се противопостави още от мига, в който е завършен, от мига, в който кръгът се е затворил... И ти неведнъж си долавял това, нали?... Твоє е само онова, което остава у теб като изживяване или раздразнен стремеж, като наслада или горчивина, като умора или възбуда, и друго твоє няма, друго твоє просто няма и ако посмееш да посегнеш вън от това, ако прекрачиш истинската си граница и включиш в себе си каквото и да било друго, то, каквото и да е, както и да изглежда и за каквото и да ти послужи, няма да бъде нищо друго освен златни вериги за теб и твоя дух! Не си слагай сам вериги, човеко! Не си слагай сама вериги, цивилизацийо!... Ти си едно ефирно гъсто сито, сдробявай и пропускай зад себе си всяко попаднало върху тебе късче, пропускай го там долу и назад в безкрая на миналото, взри

се с удовлетворение в гланца, който преминаващите през теб частици донасят на изящната твоя плетеница, вслушвай се в тихия звън на про шумяващото през теб време и нека той бъде единствената музика за твоето ухо и дух! Това си ти, човеко, това си ти, цивилизация! Едно сито! Едно движещо се напред сито, чието предназначение е да смила всичко по своя път — всеки задържан къс ще намали скоростта на движението ти, или, несмлян и задържан по-дълго от допустимото, ще направи пробойна в теб... Смилай всичко до ефирен прах и продължавай напред. Само така ще очовечиш безкрая на времето и пространството. И единствената ти награда може и трябва да бъде музиката на про шумоляващото през теб време. Нима не ти стига това? И какво друго би могъл да искаш ти, о, човеко, след като и самият ти не си нищо друго освен ефирна кристализация на тази музика, кондензация на оттеклото през прозорчето на твоето Аз време... Какво друго може да ти бъде нужно освен още време и време... И затова не смей да търсиш начини да надлъгваш времето! Не се стреми да го изпреварваш! Миг след миг живей и изживявай живяното, час след час и век след век последователно, търпеливо и методично се наслаждавай на дъха на времето, звук след звук изслушвай музиката на времето, давай ѝ имената на седемте си ноти, отпусни се върху двойно подсигурените релси на петолинието на времето, край теб те са евклидови и успоредни, ти знаеш това, но там, напред, там нейде към бягащите граници на разширяващата се Вселена или към ограничения безкрай на фридмона, наречи го както щещ, там нейде петолиниевите релси на времето стават риманови и неуспоредни, за да фиксират онова бъдещо твое състояние, което предците ти са почувствували и нарекли Бог... Не лишавай Вселената от утрешния ѝ Бог, човеко! Не лишавай този твой фридмон от себе си! И затова не смей да скачаш! Не смей...

О, ако можеше само за миг да погледнеш извън своята вселена, ако можеше само да зърнеш този рояк от вселени, устремени от безначалието към безкрая! Този рояк от пулсиращи вселени — и твоята е такава, човеко. Всяка вселена е фридмон и всеки фридмон е пулсираща вселена. Само че мигът на взрива ѝ не е неин абсолютен край или нейно ново абсолютно начало. Ето погледни! Погледни наоколо, в рояка от фридмони. Някои са населени, други не. Някъде разумът е към апогея си, другаде едва прохода. Ето, ето... Ето два

фридмона-вселени, разумите върху които прекрачват в своето всесилие и сливайки се, преминават на свое общо и ново разумно ниво! Ето, там, с други два се случва същото! И продължава движението на рояка фридмони-вселени към безкрая — обединявайки се и групирайки се, — продължава движението му към пълното затваряне на кръга, към пълното обединяване на всичко онова от началото на безначалието до края на безкрая — точката, в която се затваря кръгът, мига, в който цялото това пространство се самоовладява и затваря в гравитацията на вселилия се в него разум; затваря се във фридмона на следващото, разумното стъпало на йерархията, за да се види, че и той е част вече от нов рояк себеподобни, устремени чрез нови обединения и групировки към експанзията в нови и все по-същностни време-пространства... Това е, човеко! И затова не смей да скачаш! Не смей да скачаш!

Радвам се за теб, човеко!

Дали днес, или утре, дали преди Целта, или на самата нея — все едно — с еднакво добро чувство ще те прегърна.

Защото заслужаваш това.

Но няма да ти предам нито бит от тази информация, която открих аз, а не ти. Много лоша услуга бих ти направил иначе.

А ти не заслужаваш това.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 11,12/1989 г.
Разказът печели трета награда в конкурса на сп. „ФЕП“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.